

Po vydání flétnové školy *První doteky*, která brzy zaznamenala velký ohlas, vzniklo její pokračování *Probouzení k dokonalosti*, které vychází ve dvou sešitech po pěti kapitolách. Ve skutečnosti představuje završení předchozích dvou svazků *Příčná flétna. Praktická metodika* (Informatorium 1998) a *První doteky* (Editio Bärenreiter Praha 2005). Dohromady tvoří jediný nedílný celek, který by se mohl také nazývat *Příčná flétna. Velká škola tónu*.

Co můžeme od *Probouzení k dokonalosti* očekávat nového? Obsahuje jednak úplné rozšíření flétnového rozsahu do třetí oktávy, ale podstatnějším přínosem pro mladé flétnisty je podrobný systém skutečného cvičení. Celá škola představuje nové teorie a přístupy k učení, které u nás dosud nebyly publikovány a nepřešly do praxe. Za vysvětlenou stojí, proč toho v textu tolik a tak často opakují. Je to záměrné. Pomůže to rychlejšímu chápání nového způsobu cvičení zejména těm studentům, kteří se dosud neseznámili s předchozími díly školy. Vždy bude platit stále živá zásada mého prvního profesora na konzervatoři Josefa Boka, který s oblibou říkával: „Žáka nestačí na problém upozornit stokrát, ale tisíckrát.“

Všechny kapitoly jsou názornými piktogramy rozděleny do několika níže popsaných oddílů. Na začátku každé kapitoly je ucelený návod k pozvolnému rozehrávání. Přes lehké, koncentrované tóny ve slabé dynamice dospějeme k vydržovaným tónům připraveným flažolety pro získání dobré pozice nátisku a dechu před hraním ve vyšší poloze.

Dále je vždy zařazena několikařádková studie dynamiky a také cvičení na rozhybání prstů.

Velkým přínosem je „Tabulka rytmických a artikulačních obměn“, která by měla být používána při procvičování všech míst, kde se objevuje rytmus po čtyřech.

V praxi je potřebná takřka stále, a z toho důvodu je v knize přiložena pro každodenní cvičení na pevné kartě.

Poprvé ji využijeme při cvičení stupnic a akordů. V tomto dílu školy jsou zařazeny stupnice, které nebyly z rozsahových důvodů probírány v předchozím dílu. Nejsou tedy uváděny tradičním způsobem podle kvintového a kvartového kruhu, ale s ohledem na svůj tónový rozsah. V dalším procvičování stupnic zdokonalujeme nejen prstovou techniku v předepsaném šestnáctinovém pohybu, ale i dobrou znělost tónu. Nejprve si cvičením v rozsahu do kvinty upevníme tón, aby byl správně znělý (přitom dbáme na obrácenou představu výšek dole a hloubek nahoře), a teprve potom zvětšíme rozsah bez jakýchkoli změn kvality tónu do oktávy. I toto cvičení je důkazem, že se osvědčuje vystavění techniky na kvalitním tónu. Zejména výšky by měly být hrány s naprostou tónovou jistotou a bez nejmenších pochybností. Dalším krokem je chromatická a později i celotónová stupnice.

Zcela nevšední pohled na procvičování prstové techniky přinášejí cvičení založená na známých výňatcích ze sólových partů z orchestrálních děl.

Každá kapitola obsahuje dvě etudy a ke každé z nich je připraveno několik postupných variant nácvičku problémů, které se v nich řeší. Na etudě se bude pracovat opět pomocí tabulky rytmických a artikulačních obměn. Budeme vycházet buď z problematických tónových spojů, které se ve skladbě vyskytují, nebo je pro získání naprosté tónové jistoty vypsána některá pasáž ve čtvrtových či v osminových notách. Možná také překvapí nový systém nácvičku etud s korunami na místech nádechu, který zajistí potřebný klid bez sevření a strachu z rychlého nádechu a vytvoří prostor pro nádech uvolněný, pomalý, hluboký a neslyšitelný. V hráči uchová pocit klidu, který následně bude moci přenést do definitivní podoby etudy. I tu cvičíme nejprve pomalu a s korunami.

S přednesy budeme pracovat stejně – pouze s tím rozdílem, že skladbu navíc budeme cvičit také z paměti. K tomu přibývá zkušenost hraní s doprovodem a příprava k vystupování na veřejnosti, kterému je věnována zvláštní kapitola „Příprava na veřejné vystoupení“.

Na závěr každé kapitoly se v rubrice „Slavní flétnisté“ seznámíme s některým z vynikajících hráčů, kteří se zapsali do dějin interpretace.

Velkým obohacením celé školy je příspěvek paní Jindry Černé o ornamentice v 17. a 18. století, ve kterém využila své dlouholeté zkušenosti s interpretací staré hudby na barokní příčnou flétnu. Opírá se o dochované záznamy spolehlivých autorit a nabízí poučený pohled na tuto – u nás ještě dosti zamlženou – problematiku.

Na konci tohoto sešitu je uvedený přehled všech flétnových hmatů i trylků sestavený z mnoha spolehlivých pramenů panem Miroslavem Vopařilem. Pomocí něj lze optimálně zvládnout i ty nejméně používané trylky ve vysoké tónové poloze. Každý hráč si pak může zvolit ten, který se mu na jeho flétně nejlépe ozývá, ladí a jemu samotnému pro určité místo vyhovuje.

Klavírní doprovody k přednesovým skladbám označeným v textu //www jsou k dispozici ke stažení na internetových stránkách www.malotin.cz.

Celý můj názor na podstatu hraní na flétnu je zřejmý již od začátku prvního dílu školy. Jsou jím prostoupeny všechny tři svazky a mají studenta dovést k zamyšlení nad otázkami, které s hraním nejen úzce souvisí, ale de facto tvoří jeho základ, i když při povrchním pohledu někdy souvislost uniká. V tomto směru stále ještě pokulháváme za sportovci, kteří počítají nejen se svými trenéry, ale i s dietology, psychology a terapeuty.

V našem oboru jsme doposud většinou zvyklí hledat pouze talent – člověka, který je přírodou obdařen vlastnostmi potřebnými k tomu, aby se mohl vydat na uměleckou dráhu. Takové nadání sice tvoří nezbytný předpoklad pro hudební zaměření, ale z tohoto daru bychom neměli jenom čerpat. Naší snahou má být ho také po všech stránkách odborně pěstovat tak, jako je to běžné u sportovců.

Všimněme si vztahu mysli a těla. Hrajeme vždy tak, jací jsme. Žijeme-li dlouhodobě v napětí a strachu, zlobě či nenávisti, lži a podvodu, postupně si na to zvykneme a považujeme takový stav za normální. Je pochopitelné, že potom budeme právě tak i hrát. Nepomůže jenom se přesně řídit veškerými doporučeními o správném hraní. Řešení nepřinese ani intenzivnější cvičení,

protože domněnka, že „čím více budeš cvičit, tím lépe budeš hrát,“ je mylná. Nezměníme-li uvnitř sebe sama, nebudeme moci hrát jinak. Z toho plyne, že je nemožné při hraní prožívat volnost, jsme-li v denním životě ve svém nitru pod stálým tlakem. Sevřenosti tělesných orgánů a dechu se potom neubráníme.

Vraťme se na tomto místě ještě jednou k tématu životosprávy, o které jsem se již zmiňoval v úvodu k 1. dílu učebnice, *Prvním dotekům*. V životě člověka hraje důležitou roli a do velké míry ovlivňuje výkonnost způsob jeho stravování. Zvláště v dnešní době jsou nepostradatelná také tělesná cvičení. Vzpřímená páteř působí na celou lidskou osobnost – z hlediska fyzického pomáhá držení hrudníku a zároveň je zásadní i pro stránku duševní. Ovlivňuje dýchací proces a navozuje nám pocit radosti. Zbavuje nás strachu a dodává jistotu. Všimněme si držení těla zpěváků: jejich rovná záda by pro nás měla být velkým vzorem. Kvalitu dechu a jeho rytmus blahodárně ovlivní také běh na delší vzdálenosti, tedy vytrvalostní styl běhu. Nepředstavuje pouze udržování tělesné kondice, ale s působením na dech přichází i vyjasnění myšlenek. Plavání „prsa“ s obličejem pod vodou je známé svými vynikajícími účinky na celý organismus a jako vhodnou metodu k nacvičování správného dechu je používají i někteří zpěváci. Znamý americký flétnista William Kincaid doporučuje oba tyto způsoby kombinovat. Nepostradatelná je také finská sauna, která tělo účinně zbavuje toxických látek.

Do nitra bytosti zasahuje ještě hlouběji hathajóga, která je pro moderního člověka takřka nezbytná. Měla by být zařazena do učebních plánů na všech školách. Je potěšující, že poslední dobou se s ní v hudební praxi pomalu začíná počítat. (U nás se stala již před sedmnácti lety nedílnou součástí mých prázdninových kurzů „Letní flétny“ v Jičíně, Olomouci a v Českých Budějovicích.) Hathajóga pracuje s páteří, kterou činí stále pružnou, protahuje zkrácené svaly a spojuje tělesný pohyb s dechem a koncentrací myšlenek. Celkově zklidňuje a zmírňuje civilizační potíže. (Pro všechny zde uvedené a mnou nabízené tělesné i duševní aktivity je ovšem třeba zvážit případné vyjádření lékaře, zejména má-li žák jakékoli pochybnosti o svém zdravotním stavu.)

Jan Amos Komenský nám zanechal krásný spis, dodnes vydávaný ve starobylé češtině. Již jeho název naznačuje mnohé: *Labyrint světa a ráj srdce*. Jednoznačně zde vytyčuje směr, kterým bychom se měli vydat, abychom došli trvalého vnitřního míru. Nabádá: „Vejdí do pokojíku srdce svého a zavři za sebou dveře.“